

Informácia o medzinárodnej konferencii „Právní postavení národnostních menšin v minulosti a současnosti“ konanej na PF UK v Prahe

V dňoch 5. a 6. mája 2008 sa konala na pôde Právnickej fakulty Univerzity Karlovy v Prahe medzinárodná konferencia s názvom: „**Právní postavení národnostních menšin v minulosti a současnosti**“, ktorá sa uskutočnila v rámci rovnomeného grantového projektu Grantovej agentúry Akadémie vied Českej republiky, ktorého organizátormi sú JUDr. PhDr. René Petráš, PhD., doc. Mag. phil. Dr. iur. Harald Scheu, PhD., a JUDr. Helena Petrův, PhD.

Na konferencii, ktorá bola zameraná na nanajvýš aktuálnu problematiku postavenia (de iure i de facto) národnostných menšín v štátoch (nielen) Európskej únie – a teda i Slovenskej republiky, sa zúčastnili významné osobnosti právnych a iných oblastí, pôsobiaci v rôznych sférach profesijného spoločenského života. Prirodzene na konferencii boli prítomné i ďalšie osoby, najmä vedeckí a pedagogickí pracovníci univerzity, študenti či ďalší, ktorí sa o danú oblasť zaujímajú. Účasť erudovaných uznávaných odborníkov Českej republiky, Rakúska, Maďarska potvrdila opodstatnenosť a nevyhnutnosť organizovania stretnutí na tejto úrovni na účel nielen výmeny informácií, praktických skúseností, ale aj nachádzania optimálnych riešení globálneho rozmeru, a to aj na báze medzinárodnej spolupráce.

Medzinárodnú konferenciu otvoril a prítomných privítal **prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc.**, prodekan pre zahraničné záležitosti PF UK, ktorý bol sčasti i v pozícii moderátora, spoločne s **JUDr. PhDr. René Petrášom, PhD.**, ktorý v nadväznosti na úvodné slovo poinformoval o projekte „Právní postavení národnostních menšin v minulosti a současnosti“.

Postavenie národnostných menšín nie je problematika jednoduchá a – ako potvrdila konferencia – otázky s tým spojené sú nevyčerpatelné, o čom svedčil samotný priebeh podujatia, ale aj názvy a obsahové zameranie príspevkov, ktoré odzneli na uskutočnenej konferencii.

O *postavení menšín v Českej republike a ich vývoji po roku 1989* referoval **PhDr. Andrej Sulitka, CSc.**, z Úradu vlády Českej republiky, ktorý v tejto súvislosti poukázal aj na súčasné praktické problémy jednotlivých národnostných skupín na území Českej republiky a nastolil otázku kreácie nových národnostných menšín. Ďalej bola pozornosť zameraná na postavenie jednotlivých národnostných menšín, *špecifikám rómskej menšiny v ČR* sa venovala **prof. PhDr. Nina Pavelčíková, CSc.**, z Filozofickej fakulty Ostravskej univerzity, ktorá poukázaním na históriu tejto minority priblížila podstatu i súčasných problémov prameňiacich z týchto aspektov. V podobnom „duchu“ bola nastolená aj otázka postavenia ďalšej minority v Čechách, a to v príspevku **PhDr. Blanky Soukupovej, CSc.**, z Fakulty humanitných štúdií UK, Praha *Specifika židovské menšiny v ČR*. **PhDr. Olga Šrajerová, CSc.**, (Slezský ústav Slezského zemského muzea v Opavě) prezentovala na konferencii svoje poznatky o *slovenskej menšine v ČR*. Dá sa povedať, že ďalšiu oblasť otázok otvoril svojím príspevkom *Náboženství a menšiny v ČR* **prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera** (PF UK), ktorý sa dotkol i otázok dvojitej národnosti a dvojitého náboženstva, súčasného vnímania náboženstva či postavenia Židov – náboženstvo, národnosť.

Medzinárodná konferencia bola postavená na odborníkoch predovšetkým z Českej republiky, ale zastúpenie bolo i z Rakúska, **ass. prof. Dr. iur. Wolfgang Wieshaider** (Rechtswissenschaftliche Fakultät – Universität Wien), ktorý venoval pozornosť *antidiskriminačným smerniciam EÚ vo vzťahu k náboženským menšinám*, s akcentom na analýzu uvedených smerníc. Súčasnému *právnemu postaveniu menšín na Slovensku*, v ústavnej rovine, v jednotlivých zákonoch i v medzinárodných dokumentoch záväzných pre

SR sa venovala **prof. JUDr. Mahulena Hofmann, CSc.** (Justus – Liebig – Universität Giessen, PF UK). Poukázaním na niektoré nedostatky v právnej rovine či aplikáciou noriem do praxe pripravila „pôdu“ pre ďalší príspevok zameraný na situáciu *nepokojov na východe Slovenska v oblastiach so zvýšeným počtom občanov rómskej minority v roku 2004*, ktorý na vyžiadanie garantov Projektu spracovala a za využitia prezentácie predniesla **JUDr. Klaudia Marczyová, PhD.**, z Akadémie Policajného zboru v Bratislave, ktorá sa ako jediná zo Slovenskej republiky zúčastnila na tejto konferencii. Osobitnú pozornosť si zasluhuje i postavenie *národnostných menšín v pobaltských štátoch v súčasnosti*, ktorému sa venovala **PhDr. Helena Nosková, CSc.**, z Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR.

Aj keď bolo pôvodne plánovaných na prvý deň medzinárodnej konferencie viacero príspevkov, obsahová hodnota a kvalita už prednesených mala za následok množstvo ďalších otázok a nových poznatkov, ktoré odzneli v rámci diskusie, ktorú z pochopiteľných dôvodov nechceli ukončiť ani organizátori, ani samotní diskutujúci. Výhodou bolo, že sa v diskusii mohlo pokračovať aj po formálnom skončení konferencie v prvý deň a jej pokračovanie v nasledujúci.

Pohľadom na *medzinárodnoprávne aspekty ochrany menšín* otvoril druhý deň konferencie **doc. Mag. phil. Dr. iur. Harald Scheu, PhD.**, v súčasnosti pôsobiaci na PF UK v Prahe. Pozornosť sústredil na univerzálnu ochranu menšín, európsky štandard ochrany menšín a na vybrané otázky v súvislosti s implementáciou niektorých dohôv.

Aktuálnym otázkam odškodňovania Židov za perzekúcie počas druhej svetovej vojny zaujal stanovisko a interesantným spôsobom priblížil túto oblasť i v historickom kontexte **prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc.**, z pražskej PF UK. *Práva príslušníkov menšín a orgány verejné správy* bol názov ďalšieho príspevku, ktorého autorom je **JUDr. Jozef Vedral, PhD.**, z Úradu vlády Českej republiky, PF UK, ktorý poinformoval o nedostatkoch v legislatívnej rovine, v zákone o postavení príslušníkov menšín v ČR, v zákone o obecných voľbách a v tej súvislosti s uplatnením garantovaných práv príslušníkom minorít.

Program konferencie, ktorý bol tvorený príspevkami rozdelenými v podstate do štyroch základných blokov – úvod do problematiky ochrany menšín v ČR a problém ich vymedzenia, právne postavenie menšín v zahraničí, právne postavenie národnostných menšín v Českej republike a medzinárodná ochrana menšín, dotvárali ďalšie tematicky zaujímavé príspevky, a to *Filosofická analýza pojmu národnostní menšina* **doc. PhDr. Tatiany Machalovej, CSc.**, z PF Masarykovej univerzity Brno, *Právní postavení maďarské menšiny na Slovensku v dlouhodobém kontextu*, ktorého autorom je **dr. László Szarka**, riaditeľ Ústavu pre menšiny Maďarskej akadémie vied v Budapešti, ďalej príspevok **JUDr. Heleny Matulovej** z Ministerstva obrany ČR o aktuálnych otázkach *odškodňovania Rómov za perzekúcie počas druhej svetovej vojny* a otázky *medzinárodnoprávnych aspektov práva národa na sebaurčenie* **doc. JUDr. Vladimíra Zoubka, CSc.**, z Policajnej akadémie ČR a Fakulty právnickej Západočeskej univerzity v Plzni, ktoré však z ospravedlniteľných dôvodov neúčasti autorov neboli prezentované.

Záverečné slovo formou referovania patrilo dr. Petrášovi, ktorý zastúpil neprítomnú **JUDr. Helenu Petrův, PhD.**, (PF UK) a predniesol základné tézy jej skúmaných oblastí – *Ústavněprávní zakotvení postavení menšín*, postavenie menšín v USA a špecifiká angloamerickej právnej kultúry. Historickému vývoju a postaveniu jednotlivých minoritných skupín, ako aj osobitostiam v prístupe jednotlivých štátov k národnostným menšinám sa venoval **JUDr. PhDr. René Petráš, PhD.**, (PF UK) v referáte pod názvom *Dlouhodobé tendence vývoje právního postavení menšín v českých zemích*.

Aj počas druhého dňa konania konferencie odznelo množstvo podnetných návrhov, polemických názorov živiacich frenetickú diskusiu, či nových poznatkov. Dá sa povedať, že len povinnosť rešpektovať už itak posunutú hranicu časového harmonogramu ukončila obsiahlu rozpravu k danej tematike. Avšak ukončenie opäť formálne, pretože prítomní

i naďalej pokračovali v započatej debate, čo je podľa môjho názoru ohodnotenie kvality a efektivity uskutočneného podujatia.

Z medzinárodnej konferencie vyplynulo viacero **záverov**, množstvo nezodpovedaných otázok, ktoré budú i naďalej predmetom skúmania na vedeckej úrovni, a tak môžem na tomto mieste aspoň na niektoré z nich poukázať. Ide o nevyriešené či nedoriešené aspekty, ktoré určujú postavenie príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín v jednotlivých štátoch, ale aj na medzinárodnej úrovni, či už v rovine de lege lata, v rovine právnej a následne realizácia práv a reálne postavenie minorít. Predmetom skúmania zostávajú i naďalej **oblasti**:

- terminológie – nejednotnosť, nešpecifickosť pojmov *národnostná menšina* a *etnická skupina*, absencia charakteristických črt ich odlišenia,
- procedúra uznania *statusu národnostnej menšiny* v štáte, nejednotnosť a absencia tohto prvku v niektorých štátoch,
- nedostatočná *legislatívna úprava*, nepostačujúca garancia práv vo vnútroštátnych normách, nedostatky v medzinárodných normách – dohovoroch,
- efektívnosť *implementácie antidiskriminačných* smerníc EÚ do vnútroštátnych noriem,
- vznik *novodobých* národnostných menšín a ich „nároky“ v jednotlivých štátoch (napr. Vietnamci v ČR), *importované* národnostné menšiny,
- otázky *dvojitaj národnosti* či dvojitého náboženstva,
- špecifiká určitých národnostných menšín a ich vzťah k majorite,
- procesy *odškodňovania* určitých skupín atď.

Keďže právne postavenie národnostných menšín a realizácia práv minoritných skupín je závažnou otázkou, zostáva i naďalej skúmanie postavenia menšín – aj menšín v Slovenskej republike – súčasťou uvedeného projektu, na ktorom participuje i K. Marczyová. Z tejto činnosti vyplývajú i určité záväzky, čiastkové úlohy, ktorých výsledkom (resp. cieľom) je informovať o dosiahnutých zisteniach formou fakultatívnej publikačnej činnosti a podieľať sa na záverečnej publikácii celého projektu.

Závery konferencie a jednotlivé príspevky budú publikované v ucelenej forme, a to v rozsiahlej **publikácii** v predpokladanom termíne – august 2008.

Medzinárodná konferencia, podľa môjho názoru, splnila očakávania prítomných a – súdiac podľa samotného priebehu a reakcií účastníkov – aj organizátorov, ktorým touto cestou zároveň vyslovujem poďakovanie za zorganizovanie tohto stretnutia a za možnosť byť nielen pasívnym, ale aj aktívnym účastníkom, a teda spolutorcom tohto pozoruhodného, aktuálneho a dôležitého projektu. Myslím, že stretnutie na tejto úrovni by bolo zaujímavé aj s odstupom času, pre porovnanie záverov, overenie istých teórií, či došlo k posunu v riešení pozície marginalizovaných skupín, a to nielen v právnej rovine, ale aj v reálnom uplatňovaní garantovaných práv. Toto neskromné prianie je zároveň apelom na organizátorov o *zopakovanie podujatia*.

pplk. JUDr. Klaudia Marczyová, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra verejnoprávných disciplín
tel: 09610 57 263
e – mail: klaudia.marczyova@minv.sk